

ETNOKULTUROWY ASPEKT EDUKACJI ZAWODOWEJ: WKŁAD POLSKICH BADACZY W ROZWÓJ HUCULSZCZYNOZNAWSTWA

[Research work as a means of developing the creative abilities of philology students]. *Visnyk Lviv University Series Philology*. Vol. 50, pp. 342–348. [in Ukrainian].

9. Tarnopolskyi, O.B. & Kabanova, M.R. (2019). *Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta yikh aspektiv u vyshchii shkoli* [Methodology of teaching foreign languages and their aspects in higher education]. Dnipro, 256 p. [in Ukrainian].

10. Tovkanets, O. (2024). Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv v umovakh bahatorivnevoho navchannia [Development of research competence of future teachers in conditions of multi-level learning]. *Youth & market*. No. 7–8 (227–228), pp. 35–41. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.308717> [in Ukrainian].

11. Tiutiunyk, O. (2024). Stratehiia orhanizatsii ta suprovodu naukovo-doslidnytskoi diialnosti maibutnikh uchyteliv-filolohiv [Strategy for organizing and supporting the research activities of future philology teachers]. *Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*. Vol. 27 (183), pp. 38–42. [in Ukrainian].

12. Khromchenko, O.V. (2021). Formuvannia hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv do naukovo-doslidnytskoi diialnosti [Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and general education schools]. *Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and general education schools*. Vol. 74. No. 3, pp. 183–185. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.03.2025

УДК 39(477.85/.87):001.891-051(=162.1)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.324180>

Taras Paska, doktor filozofii (PhD in Pedagogy),
asystent Katedry Pedagogiki i
Zarządzania Edukacją im. Bohdana Stuparyka,
Przykarpacki Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4579-388X>

ETNOKULTUROWY ASPEKT EDUKACJI ZAWODOWEJ: WKŁAD POLSKICH BADACZY W ROZWÓJ HUCULSZCZYNOZNAWSTWA

W artykule zwrócono uwagę na bogaty dorobek twórczy współczesnych polskich badaczy Huculskiego regionu etnograficznego oraz nowego kierunku naukowego – huculszczyznoznawstwa jako ważnego komponentu etnokulturowego w edukacji zawodowej młodzieży studenckiej. Podkreśla się, że edukacja zawodowa jest ważnym czynnikiem kształtowania światopoglądu studentów oraz rozwoju ich kompetencji w zakresie dziedzictwa etnokulturowego. Integracja wiedzy z zakresu huculszczyznoznawstwa w proces edukacyjny sprzyja głębszemu zrozumieniu kultury regionalnej, rozwojowi dialogu międzykulturowego oraz kształtowaniu tożsamości narodowej i obywatelskiej przyszłych specjalistów. Zaznacza się, że huculszczyznoznawstwo jest jednym z działów etnografii, który zawiera system wiedzy o Huculszczynie: historię, geografę, przyrodę, sytuację społeczno-gospodarczą regionu, folklor, literaturę, sztukę ludową, dialekty huculskie, ich zwyczaje, tradycje, obrzędy, religię, stosunki rodzinne i społeczne, kulturę materialną i duchową.

W artykule podkreślono znaczenie dla badań nad Huculszczyną prac naukowych i popularnonaukowych, krajoznawczych i turystycznych wydawanych przez polskich uczonych, etnografów i krajoznawców na przełomie XX i XXI wieku. W artykule podkreślono skuteczność działań towarzystw naukowych i społecznych Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie badania materialnego i duchowego dziedzictwa Huculszczyny. Zwrócono uwagę na znaczenie ukraińsko-polskiej współpracy naukowej w badaniu procesów etnokulturowych, która odbywa się w formie międzynarodowych konferencji, seminariów, okrągłych stołów, etno-festiwalu, wystaw fotograficznych, projektów twórczych, dyskusji itp.

Sformułowano wnioski, że polscy badacze na przestrzeni ostatnich dekad nie tylko zgromadzili obszerny materiał faktograficzny, ale także podjęli szereg istotnych zagadnień z zakresu etnografii i etnopedagogiki Huculszczyny, które znalazły dalszy rozwój w pracach ukraińskich naukowców. Współczesne badania naukowe potwierdziły rosnące zainteresowanie kwestiami związanymi z socjalizacją etniczną oraz kształtowaniem tożsamości narodowej i obywatelskiej młodego pokolenia.

Słowa kluczowe: edukacja zawodowa; huculszczyznoznawstwo; komponent etnokulturowy; Huculszczyna; studenci edukacji zawodowej; wychowanie narodowe; współpraca polsko-ukraińska; kompetencje międzykulturowe; innowacyjne technologie w edukacji.

Lit. 23.

Тарас Паска, доктор філософії, асистент кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4579-388X>

ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ВНЕСОК ПОЛЬСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ У РОЗВИТОК ГУЦУЛЬЩИНОЗНАВСТВА

У статті висвітлено багатий творчий доробок сучасних польських дослідників Гуцульського етнографічного регіону і нового наукового напрямку – гуцульщинознавства як важливого етнокультурного компонента професійної

освіти студентської молоді. Наголошується, що професійна освіта є важливим чинником формування світогляду студентів та розвитку їхніх компетентностей у сфері етнокультурної спадщини. Інтеграція знань з гуцульщинознавства в освітній процес сприяє глибшому усвідомленню регіональної культури, розвитку міжкультурного діалогу та формуванню національної і громадянської ідентичності майбутніх фахівців. Зазначається, що гуцульщинознавство – один із розділів народознавства, який охоплює систему знань про Гуцульщину: історію, географію, природу, соціально-економічне становище краю, фольклор, літературу, народне мистецтво, діалекти гуцулів, їхні звичаї, традиції, обряди, релігію, родинні і громадські відносини, матеріальну і духовну культуру.

Підкреслюється важливе значення для дослідження високогірного Гуцульського регіону наукових і науково-популярних праць, краєзнавчо-туристичних видань, які були опубліковані польськими науковцями, етнографами, краєзнавцями упродовж кінця ХХ – початку ХХІ ст. Наголошується на результативності діяльності наукових і громадських товариств Республіки Польща у сфері вивчення матеріальної і духовної спадщини Гуцульщини. Акцитується увага на важливості українсько-польської наукової співпраці щодо дослідження етнокультурних процесів, яка проходить у формі міжнародних конференцій, семінарів, “круглих столів”, етнофестивалів, фотовиставок, творчих проєктів, дискусій та ін.

Зроблено висновки про те, що польські дослідники упродовж останніх десятиліть не лише зібрали обширний фактичний матеріал, але й висвітлили низку важливих питань з етнографії та етнопедagogіки Гуцульщини, які отримали подальшу розробку в працях українських учених. Сучасні наукові розвідки засвідчили зростання інтересу до питань, пов’язаних з етнічною соціалізацією та формуванням національної та громадянської ідентичності молодого покоління.

Ключові слова: професійна освіта; гуцульщинознавство; етнокультурний компонент; Гуцульщина; здобувачі професійної освіти; національне виховання; українсько-польська співпраця; міжкультурні компетентності; інноваційні технології в освіті.

Оkreślenie problemu. Huculszczyzna jest jednym z regionów etnograficznych Ukrainy, gdzie pomimo wielowiekowej przynależności do różnych państw, zachowała się unikalna kultura duchowa i materialna jej mieszkańców i gdzie nadal dynamicznie się rozwija i rozmnaża. Huculszczyzna od dawna była i wciąż pozostaje przedmiotem zainteresowania ukraińskich i polskich naukowców. Prace badaczy Huculszczyzny stanowią ważny element w rozwoju i kształtowaniu się huculszczyznoznawstwa jako dziedziny nauki. W ostatnich latach, w Ukrainie i w Polsce, zorganizowano wiele wydarzeń naukowych i popularnonaukowych takich jak: konferencje, seminaria, wystawy fotograficzne na temat problemów dziedzictwa etnokulturowego regionu huculskiego [22].

W systemie edukacji zawodowej młodzieży studenckiej regionu karpackiego ważne miejsce zajmuje wdrażanie regionalnego komponentu etnograficznego do procesu edukacyjnego. W tym celu w uczelniach opracowano programy nauczania takich dyscyplin i kursów specjalistycznych, jak “Ukraiноznawstwo”, “Etnografia”, “Krajoznawstwo”, “Bojkowszczyznoznawstwo”, “Huculszczyznoznawstwo”, “Miejscowe gwary Podkarpacia”, “Ludowo-pedagogiczne tradycje górali” i inne.

Warto zauważyć, że huculszczyznoznawstwo jest jednym z działów etnografii, który obejmuje “system wiedzy o etnograficznym ukraińskim regionie – Huculszczyźnie: historii, geografii, przyrodzie, ekologii, sytuacji społeczno-ekonomicznej i demograficznej regionu, folklorze, literaturze, sztuce ludowej, dialektach Huculów, ich zwyczajach, tradycjach, obrzędach, religii, stosunkach rodzinnych i społecznych, kulturze materialnej i duchowej” [21, 35].

Analiza podstawowych badań i publikacji. Teoretyczne i metodologiczne podstawy współczesnego huculszczyznoznawstwa jako ważnego komponentu

etnokulturowego w kształceniu zawodowym młodzieży studenckiej Ukrainy zostały wyświetlone w pracach Myrosława Stelmachowycza, Romana Skulskiego, Petry Łosiuka, Mykoły Domaszewskiego, Bohdana Stuparyka, Petra Kononenka, Petra Szkribliaka i innych.

Problemy ukraińsko-polskiej współpracy naukowej w zakresie badania huculskiego dziedzictwa etnokulturowego oraz wykorzystania regionalnego komponentu etnograficznego w procesie edukacyjnym były analizowane przez Igora Pelypejkę, Adelę Hryhoruk, Marię Ławruk, Wasyla Chruszcza, Iwana Zelenczuka, Dmytra Stefliuka, Igora Tsepędę, Innę Czerwińską i innych.

Wśród współczesnych polskich badaczy, którzy aktywnie uczestniczyli we współpracy naukowej z ukraińskimi naukowcami i nauczycielami w zakresie badania huculskiego dziedzictwa etnokulturowego oraz międzykulturowych aspektów kształtowania tożsamości młodego pokolenia na pograniczu kultur, znajdują się: Anna Haratyk, Dariusz Dyląg, Jerzy Kaplon, Agnieszka Hawrot, Justyna Częstka-Kłapyta, Jan Choroszy, Urszula Janicka-Krzywda, Alicja Szerląg, Wojciech Walat i inne.

Celem artykułu jest wyświetlenie wkładu współczesnych polskich badaczy w rozwój huculszczyznoznawstwa jako ważnego komponentu etnokulturowego w edukacji zawodowej młodzieży studenckiej.

Przedstawienie głównego materiału. Dorobek polskich naukowców, etnografów, krajoznawców, instytucji naukowych i towarzystw, które zajmowały się i nadal zajmują się gromadzeniem i systematyzowaniem materiałów etnograficznych na temat kultury i życia narodu ukraińskiego, ma istotne znaczenie dla badania Huculszczyzny. W końcu przyjaźń narodów ukraińskiego i polskiego ma swoje korzenie od czasów dawnych. Obie społeczności z racji okoliczności historycznych, należały do tych samych formacji państwowych

(Rzeczpospolita, monarchia austro-węgierska, Imperium Rosyjskie), co z pewnością wpłynęło na życie, zwyczaje i kulturę naszych narodów.

Ukraińsko-polski badacz Igor Pelypejko zwraca uwagę na przyczyny dużego zainteresowania Huculszczyzną polskimi podróżnikami i badaczami. Po pierwsze, temat huculski stał się tradycyjny w polskiej etnografii, folklorystyce, geografii i biologii już od początku XIX wieku. Po drugie, w Polsce mieszka znaczna część imigrantów z Galicji oraz ich potomkowie, u których Huculszczyzna wywołuje nostalgię i metaforycznie przyciąga jako romantyczna kraina przodków. Wreszcie, pomimo wszystkich kataklizmów XX wieku, które przetoczyły się nad Huculszczyzną, pozostaje ona krainą, w której wciąż istnieją starożytne wierzenia, obrzędy, zwyczaje, kwitnie sztuka ludowa. Całe to bogactwo, które jest niedoceniane i nierzadko niszczone u nas, ale wysoko cenione przez cudzoziemców, a zwłaszcza Polaków [23, 95].

Pod koniec XX w. w Polsce pojawiło się wiele prac o Huculszczyźnie zarówno czysto naukowych, jak i popularnych oraz krajoznawczo-turystycznych. Przykładem tych ostatnich jest dwutomowa praca profesora Uniwersytetu Warszawskiego Janusza Gudowskiego „Ukraińskie Beskidy Wschodnie” (Warszawa, 1997–1998) [9; 10]. Podano w niej informacje geograficzno-przyrodnicze, historyczne i etnograficzne o Huculszczyźnie oraz dość szczegółowo opisano szlaki turystyczne. Autor wykorzystał dużą bazę źródłową. Na przykład tylko do drugiego tomu dodano bibliografię z 302 pozycji. Ponadto autor przez dziesięć lat odwiedził Huculszczyznę 49 razy, spędzając tam w sumie ponad rok.

Inny charakter ma monografia profesora Uniwersytetu Wrocławskiego Jana Choroszego „Huculszczyzna w literaturze polskiej” (1991) [2]. W książce przeanalizowano tematykę huculską w dziełach polskich badaczy na przestrzeni dwóch stuleci. Ponadto przedstawiono tematykę huculską w polskich sztukach plastycznych, podano przegląd najśłynniejszych dzieł ukraińskich pisarzy, historyków, literaturoznawców na temat regionu huculskiego. W indeksie imiennym podano 518 nazwisk. Jeżeli dodać, że w monografii wymieniono także ponad 160 huculskich toponimów, daje to wyobrażenie o objętości tej pracy.

Duże zainteresowanie stanowi praca „Stylizacja huculska” [1] – słownik pojęć dotyczących kultury Huculów. Książka ukazała się w Krakowie w 1992 roku, a autorem jest profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego Maria Strycharska-Brzezina.

Tematyka huculska polskich badaczy generowana jest w dużej mierze przez nazwisko autora „Na wysokiej połoninie” S. Vincenza. Regularnie odbywają się konferencje naukowe, na których omawiane są różne aspekty eposu „Na wysokiej połoninie”, m.in. światopogląd, folklor Huculów, zestawiane są dzieła o tematyce huculskiej w literaturze polskiej i ukraińskiej.

Pojawiają się monografie i zbiory naukowe poświęcone S. Vincenzowi. Wśród nich – „Kryzys świadomości europejskiej w eseistyce polskiej lat 1945–1977 (Vincenz – Stempowski – Miłosz)” Andrzeja Stanisława Kowalczyka [16], „W poszukiwaniu jedności człowieka i świata: Folklor w twórczości Stanisława Vincenza” Aleksander Madyda [17], „Świat Vincenza: Studia o życiu i twórczości Stanisława Vincenza (1888–1971)” J. A. Choroszego i Jacka Kolbuszewskiego [3]. W ostatnim zbiorze znajdują się m. in. artykuły ukraińskich badaczy Wołodymyra Pogrzebennika i Stepana Puszyka.

W 1996 roku w Warszawie ujrzał światło dzienne anglojęzyczny, ale z anotacją w języku polskim i ukraińskim „A Lexical Atlas of the Hutsul Dialects of the Ukrainian Language” [19] pod redakcją Janusza Riegera, przygotowany przez Komitet Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk oraz Ukraiński Instytut Badawczy Uniwersytetu Harvarda (USA). Atlas zawiera 255 map, które odzwierciedlają rozprzestrzenianie się słów gwary huculskiej. Na tej podstawie wyciągnięto wnioski dotyczące językowych granic Huculszczyzny wykraczających poza granice etnograficzne. Dialektologii poświęcona jest również praca Tadeusza Zagórszńskiego „Słownik gwary huculskiej” [20].

W 2001 r. wydawnictwo „Dialog” w Warszawie wydało zbiorową monografię „Pasterstwo na Huculszczyźnie: Gospodarka, Kultura, Obyczaj” [8]. Praca o objętości ponad 270 stron składa się z 9 części. Ich autorami są naukowcy: ekonomista Janusz Gudowski (Warszawa), ekonomista i socjolog Henryk Konarski (Kraków), zootechnik Anna Kosiek (Kraków), geograf Michał Kropiwnicki (Przemyśl), geograf środowiskowy Jura Nesteruk (Lwów), lekarz Andrzej Ruszczak (Gdańsk), architekt Włodzimierz Witkowski (Łódź), historyk Władysław Żakowski (Warszawa). Monografia zawiera skrupulatną analizę gospodarki, kultury, życia na materiałach badania 10 połonin na Świdowcu i Kukulu według stanu na rok 1999 z wycieczkami historycznymi oraz w kontekście kultury pasterskiej ludów górskich. Wiele wartościowej informacji zawiera część „Góry a kultura ludów górskich”, którego autorem jest etnograf Maciej Ząbek. Streszczenie wszystkich rozdziałów podano w języku francuskim i ukraińskim. Oprócz tego podana obszerna bibliografia licząca 275 pozycji.

W 2002 r. w warszawskim wydawnictwie „Dialog” ujrzała światło dzienne książka „Dawne Pokucie i Huculszczyzna. w opisach cudzoziemskich podróżników. Wybór tekstów z lat 1795–1939” [7]. Jest to antologia tłumaczeń tekstów Austriaka Balthasara Hacqueta, Anglików Edmunda Spencera i Bernarda Newmana, Czecha Karela Zapa, Szkotki Mienie Muriel Dowie, Amerykanki Dorothy Hosmer i Szwajcara Hansa Zbindena. Podaje się również informacja biograficzna, mapa szlaków tych podróżników, informacja o 56 miejscowościach wymienionych w ich tekstach.

Owocnie bada architekturę huculską dr inż. Włodzimierz Witkowski na Politechnice Łódzkiej. W ciągu ostatnich lat opublikował wiele prac naukowych o tej tematyce. Architektura drewniana Huculszczyzny jest jego rozprawą doktorską. Prawie każdego roku pod kierunkiem W. Witkowskiego organizowane są Wyprawy Naukowe Studentów Architektury Politechniki Łódzkiej w Karpaty Wschodnie. Tego typu wyprawy najczęściej składają się z dwóch etapów. Pierwszy to dokonanie inwentaryzacji huculskich cerkiew. Drugi to wędrówka w Karpaty, gdzie przez kilka dni odbywa się obcowanie z dziką, mającą niemal charakter pierwotny przyrodą na huculskiej Połoninie.

Autorka wypełnionych obszernym materiałem rzeczowym artykułów napisanych w ostatnich latach jest historyk sztuki z Lublina Katarzyna Tur-Marciszuk. Interesuje ją przede wszystkim architektura drewniana i stosunek Polaków do sztuki ludowej Huculów z drugiej połowy XIX i początku XX wieku. Jej staraniem w Polsce organizowane są wystawy o Huculszczyźnie, o Kosowie.

Znaczący ślad w badaniach ludności huculskiej pozostawiła Urszula Janicka-Krzywda (1949–2015) – polska etnografka, folklorystka i dziennikarka, wybitna znawczyni problemów kultury ludowej Karpat. Cieszy się popularnością jej praca etnograficzna „Huculi” [14], wydana w Krakowie w 1991 roku. Ta stosunkowo niewielka książka zawiera w skondensowanej formie podstawowe informacje na temat regionu huculskiego oraz wartościowy materiał o mieszkańcach Huculszczyzny, a także bibliografię, słowniczek i dwie mapy – „Huculszczyzna w łuku Karpat” i „Granice etniczne Huculszczyzny”.

Tematyka huculska interesuje też badaczkę, dr Agnieszkę Hawrot z Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 2010 roku obroniła ona pracę doktorską na temat „Huculszczyzna jako miejsce harmonijnego współistnienia kultur na podstawie tetralogii Stanisława Vincenza „Na wysokiej połoninie” [13]. Autorka skupia się w niej na takich problemach jak wpływ duchowych centrów na ludy połoniny, wpływ pogranicza na ludność huculską, stereotypy tworzone przez Huculów. Osobna rozdział poświęcony jest pochodzeniu ludów połoniny w świetle tetralogii S. Vincenza. Ujawniają się cechy życia religijnego na Huculszczyźnie, zajęć gospodarczych jej mieszkańców, stosunek do pracy i wolności przez pryzmat światopoglądu autora tetralogii. Także badaczka zwróciła uwagę na motywy autobiograficzne w twórczości rdzennego mieszkańca Huculszczyzny S. Vincenza.

Badaniem kultury duchowej Huculów owocnie zajmuje się Justyna Cząstka-Kłapyta etnomuzykolog, etnolog i antropolog z krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. Pod jej redakcją ukazały się liczne zbiory naukowe na temat Huculszczyzny m. in. „Huculi, Bojkowie, Łemkowie – tradycja i współczesność” (2008) [4], „Huculszczyzna, jej kultura i badacze” (2008) [5],

„Kultura współczesnej Huculszczyzny” (2010) [6] i inne. Charakterem naukowym odznacza się jej monografia „Kolędowanie na Huculszczyźnie”, wydana w Krakowie w 2014 roku. Jest ona wynikiem „znakomitego współdziałania tradycji badań muzykologicznych i etnologicznych. Przedstawia się jako studium etnomuzykologiczne o najwyższym standardzie warsztatowym i interpretacyjnym... Jest wnikliwym, wszechstronnym ujęciem kultury kolędowania w regionie wyjątkowo, jak na warunki europejskie, zachowawczym. Swoją drobiazgowością stanowi wyzwanie dla podobnych prac kulturoznawczo-etnomuzykologicznych. Wysiłkami kartowania zbliża się studium do atlasu etnograficzno-językowego kolęd huculskich. Wreszcie budzi podziw skalą dokumentacji. Nigdy dotąd kluczowy dział kultury tradycyjnej, jakim są kolędy i kolędowanie, nie został tak wszechstronnie udokumentowany i zbadany...” [15].

Jednym z ważnych badaczy Huculszczyzny i Kresów Wschodnich jest polski biolog, podróżnik, krajoznawca, doktor, pracownik naukowy Instytutu Ochrony Środowiska Grzegorz Rąkowski. Jest on autorem licznych książek o tematyce podróżniczej oraz przewodników turystycznych. Wartościowym przede wszystkim dla turystów jest przewodnik krajoznawczo-historyczny po Ukrainie Zachodniej „Ukraińskie Karpaty i Podkarpacie. Część Wschodnia”, który ukazał się w 2014 roku w warszawskiej oficynie wydawniczej „Rewasz”. W pracy znalazły się podstawowe informacje geograficzne, historia Huculszczyzny oraz opis środowiska przyrodniczego. W szczegółowy sposób autor opisuje najważniejsze atrakcje, fragmenty, okolice większych miast regionu. Oprócz tego najbardziej ciekawe miejsca i obiekty autor odznaczył gwiazdkami – od jednej do trzech, w zależności od stopnia atrakcyjności. Dodatkowo w przewodniku zaproponowano przez autora trasy wycieczek pieszych i ogólne wskazówki ułatwiające samodzielną organizację wyprawy. Autor w ciągu ostatnich kilkunastu lat odwiedził większość omawianych w książce miejscowości i osobiście obejrzał większość obiektów zabytkowych. We wstępie do przewodnika G. Rąkowski podkreśla: „Huculszczyzna to fenomen w skali całej Ukrainy – jedyny właściwie region, gdzie wciąż żywa jest autentyczna kultura ludowa. Niemal w każdej wsi działają ludowi artyści i rzemieślnicy, zespoły muzyczne lub taneczne oraz lokalne muzea etnograficzne... Huculszczyzna to nie tylko góry i folklor, ale również ośrodki wypoczynkowe i uzdrowiska” [18, 11].

Aktywny udział w polsko-ukraińskiej współpracy z badania kultury i edukacji Huculszczyzny Galicyjskiej bierze dr Anna Haratyk z katedry historii wychowania Uniwersytetu Wrocławskiego. W książce „Huculszczyzna. Kultura i edukacja” [11], wydanej w Toruniu w 2009 r. stwierdza się, że Huculszczyzna, podobnie jak Podhale, jest krainą mityczną. Autorka zauważa, że Huculi mimo nie zawsze przyjaznej historii przetrwali i

dziś poszukują nowych form utrzymania własnego dziedzictwa. Podkreśla się istotne znaczenie rozwoju tzw. pedagogiki regionalnej, huculszczyznoznawstwa w przestrzeni edukacyjnej kraju. Anna Haratyk redaguje regularny zbiór naukowy "Rozwój polskiej i ukraińskiej teorii i praktyki pedagogicznej na przestrzeni XIX–XXI wieku", który uwypukla problematykę tożsamości kulturowej jako elementu wychowania i nauczania, działalności towarzystw kulturalno-oświatowych, stowarzyszeń, związków i ośrodków regionalnych, w tym na Huculszczyźnie. W 2019 r. badaczka była uczestnikiem międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej "Huculszczyzna – Słowiańska Atlantyda: historia, etnokultura, personalia, turystyka" (Kraków-Iwano-Frankiwsk-Kosmacz). Naukowcy przedstawiła na niej gruntowne badania pt. "Kosmackie kolędy w vincenzowskich archiwaliach", w którym podkreślono: "Poznanie Huculszczyzny to wciąż kwestia intrygująca wiele osób... W czasach współczesnych kiedy stary obrzęd kolędowania w okresie Bożego Narodzenia odchodzi w zapomnienie, warto przyjrzeć się temu co ocalało i spoczywa ukryte na archiwalnych półkach. Ten niewielki fragment w postaci zaledwie kilku "koliad zastilnych", należący do tak bogatego niegdyś kolędowania, to bodziec do dalszych poszukiwań zarówno w archiwach jak i w terenie – w Kosmaczu i okolicach mających na celu ratowanie i zachowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego" [12].

Należałoby wspomnieć, że w Polsce działa Towarzystwo Karpackie, które wydaje czasopismo "Płaj", jest praktycznie nie znane na Ukrainie. W ciągu dwudziestu lat istnienia przez szeregi Towarzystwa przewinęło się ponad 200 osób z Polski, Ukrainy i Słowacji. Towarzystwo podejmuje szereg wspólnych działań organizując karpackie wyprawy, sesje, wystawy, festiwale i imprezy folklorystyczne, a także wydając publikacje.

Warto też przypomnieć reżysera Waldemara Czechowskiego, który w 2001 r. nakręcił film dokumentalny o miejscach związanych z S. Vincenzem, o ludziach, wśród których mieszkał wybitny pisarz, m.in. w Bystrzycy.

W dzisiejszych czasach naukowcom z Ukrainy i Polski w badaniu Huculszczyzny sprzyjają międzynarodowe konferencje, seminaria, okrągłe stoły, etnofestiwale, wystawy fotograficzne, dyskusje na tematy etnokulturowe, wycieczki etnograficzne i wyprawy, twórcze projekty badawcze.

Podsumowanie. Podsumowując powyższy materiał, warto zauważyć, że teksty i artykuły zawarte w pracach etnograficznych i krajoznawczych końca XX – początku XXI wieku pokazują, iż polscy badacze wykazywali i wykazują żywe zainteresowanie tradycjami, zwyczajami, obrzędami, kulturą oraz historią, ale także życiem codziennym mieszkańców Hucul-

szczyzny. Zostały one rozwinięte w pracach ukraińskich uczonych, nauczycieli i krajoznawców.

Dorobek twórczy polskich i ukraińskich badaczy jest skutecznie wykorzystywany w praktyce kształcenia przyszłych specjalistów w systemie edukacji zawodowej regionu karpackiego. Problemy kształtowania kompetencji etnokulturowych studentów w warunkach współczesnych globalnych wyzwań oraz wojny rosyjsko-ukraińskiej wymaga dalszych kompleksowych badań.

Wśród perspektyw dalszych badań w zakresie wdrażania regionalnego komponentu etnograficznego znajdują się badania warunków dydaktycznych wykorzystania technologii cyfrowych w kształceniu zawodowym studentów, opracowanie praktycznych zaleceń dotyczących wykorzystania narzędzi cyfrowych w procesie nauczania i wychowania młodzieży oraz badanie międzynarodowych doświadczeń w zakresie popularyzacji dziedzictwa etnokulturowego.

ЛІТЕРАТУРА

1. Brzezina M. Stylizacja huculska. Kraków: Universitas, 1992. 285 s.
2. Choroszy J.A. Huculszczyzna w literaturze polskiej, Wrocław, 1991. 372 s.
3. Choroszy J.A., Kolbuszewski J. Świat Vincenza: Studia o życiu i twórczości Stanisława Vincenza (1888–1971), Wrocław, 1992. 282 s.
4. Czastka-Kłapyta J. Huculi, Bojkowie, Łemkowie – tradycja i współczesność, Kraków, 2008. 192 s.
5. Czastka-Kłapyta J. Huculszczyzna, jej kultura i badacze, Kraków, 2008. 152 s.
6. Czastka-Kłapyta J. Kultura współczesnej Huculszczyzny, Kraków, 2010. 142 s.
7. Gudowski J., Olszański M. i inni. Dawne Pokucie i Huculszczyzna. w opisach cudzoziemskich podróżników. Wybór tekstów z lat 1795-1939, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog, 2002. 248 s.
8. Gudowski J. Pasterstwo na Huculszczyźnie: Gospodarka, Kultura, Obyczaj, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog, 2001. 274 s.
9. Gudowski J. Ukraińskie Beskidy Wschodnie, Tom 1, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog, 1997. 200 s.
10. Gudowski J. Ukraińskie Beskidy Wschodnie, Tom 2, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog, 1998. 162 s.
11. Haratyk A. Huculszczyzna. Kultura i edukacja, Toruń, 2009. 218 s.
12. Haratyk A. Kosmackie kolędy w vincenzowskich archiwaliach. Гуцульщина – слов'янська Атлантида: історія, етнокультура, персоналії, туризм. Краків – Івано-Франківськ – Космач, 2019. с. 285–319.
13. Hawrot A. Huculszczyzna jako miejsce harmonijnego współistnienia kultur na podstawie tetralogii Stanisława Vincenza "Na wysokiej połoninie". URL: https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/38758/hawrot_huculszczyzna_jako_miejsce_harmonijnego_wspolistnienia_kultur.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Accessed 02 Mar. 2025).
14. Janicka-Krzywdą U. Huculi, Kraków, 1991. 51 s.
15. Kolędowanie na Huculszczyźnie. URL: <https://pismofolkowe.pl/artukul/koledowanie-na-huculszczyznie-4595> (Accessed 02 Mar. 2025).

16. Kowalczyk A.S. Kryzys świadomości europejskiej w eseistyce polskiej lat 1945-1977 (Vincenz – Stempowski – Miłosz), Warszawa, 1990. 208 s.
17. Madyda A. W poszukiwaniu jedności człowieka i świata: Folklor w twórczości Stanisława Vincenza, Toruń, 1992. 159 s.
18. Rąkowski G. Ukraińskie Karpaty i Podkarpacie. Część wschodnia, Pruszków, 2014. 583 s.
19. Rieger J. A lexical atlas of the Hutsul dialects of the Ukrainian language, Warszawa, 1996. 400 s.
20. Zagórzański T. Słownik gwary huculskiej, "Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego", t. 3, 1994. 373 s.
21. Паска Т. Гуцульщинознавство в системі національної освіти і виховання : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2024. 335 с.
22. Паска Т. Сучасні освітні технології як засіб етнічної соціалізації студентів у процесі реалізації міжнародного проекту "Освіта і культурна спадщина". *Молодь і ринок*. 2024. № 1 (221). С. 53–58.
23. Пелипейко І., Гуцульська спадщина. *Гуцульський календар*. 2004. С. 95–97.
11. Haratyk, A. (2009). Huculscy. Kultura i edukacja [Hutsul. Culture and education]. Toruń, 218 p. [in Polish].
12. Haratyk, A. (2019). Kosmackie kolędy w vincenzowskich archiwaliach [Kosmach carols in the Vincenz archives]. *Hutsul region – Slavic Atlantis: history, ethnoculture, personalities, tourism*. Krakow – Ivano-Frankivsk – Kosmach, pp. 285–319. [in Ukrainian].
13. Hawrot, A. (2010). Huculscy jako miejsce harmonijnego współistnienia kultur na podstawie tetralogii Stanisława Vincenza "Na wysokiej połoninie" [Hutsul region as a place of harmonious coexistence of cultures on the basis of Stanisław Vincenz's tetralogy "On the High Polonin"]. Available at: https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/38758/hawrot_huculscy_jako_miejsce_harmonijnego_wspolistnienia_kultur.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Accessed 02 Mar. 2025). [in Polish].
14. Janicka-Krzywdą, U. (1991). Huculi [Hutsuls]o Kraków, 51 p. [in Polish].
15. Kolędowanie na Huculczyźnie [Caroling in the Hutsul region]. Available at: <https://pismofolkowe.pl/artukul/kolodowanie-na-huculsczyznie-4595> (Accessed 02 Mar. 2025). [in Polish].
16. Kowalczyk, A.S. (1990). Kryzys świadomości europejskiej w eseistyce polskiej lat 1945–1977 (Vincenz – Stempowski – Miłosz) [Crisis of European consciousness in Polish essay writing of 1945–1977 (Vincenz – Stempowski – Miłosz)]. Warszawa, 208 p. [in Polish].
17. Madyda, A. (1992). W poszukiwaniu jedności człowieka i świata: Folklor w twórczości Stanisława Vincenza [In search of the unity of man and the world: Folklore in the works of Stanisław Vincenz]. Toruń, 159 p. [in Polish].
18. Rąkowski, G. (2014). Ukraińskie Karpaty i Podkarpacie. Część wschodnia [Ukrainian Carpathians and Subcarpathia. Eastern part]. Pruszków, 583 p. [in Polish].
19. Rieger, J. (1996). A lexical atlas of the Hutsul dialects of the Ukrainian language, Warszawa, 400 p. [in English].
20. Zagórzański, T. (1994). Słownik gwary huculskiej [Dictionary of the Hutsul dialect]. "Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego", t. 3, 373 p. [in Polish].
21. Паска, Т. (2024). Huculshchynoznavstvo v systemi natsionalnoi osvity i vykhovannia [Hutsul studies in the system of national education and upbringing]. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 335 p. [in Ukrainian].
22. Паска, Т. (2024). Suchasni osvitni tekhnolohii yak zasib etnichnoi sotsializatsii studentiv u protsesi realizatsii mizhnarodnoho proiektu "Osvita i kulturna spadshchyna" [Modern educational technologies as a means of ethnic socialization of students in the process of implementation of the international project "Education and Cultural Heritage"]. *Youth & market*. No. 1 (221). pp. 53–58. [in Ukrainian].
23. Pelypeiko, I. (2004). Huculska spadshchyna [Hutsul Heritage]. *Hutsul Calendar*. pp. 95–97. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.03.2025

